

Klas: 4-6 havo/vwo
Duur: 4 lesuren
Type: Onderzoeksles met archiefbronnen

HOOFDBRONNEN
dossiers A t/m E

Lesdoelen:

Na afloop van de lessen weet je

- hoe enkele inwoners van de stad Leiden en omgeving betrokken waren bij slavernij en de plantage-economie in Suriname.
- hoe je informatie kunt opzoeken op historische kaarten.
- hoe in die tijd de beeldvorming was over slaafgemaakten.
- Wat slavernij met het hier en nu te maken heeft.

Na afloop van de lessen kun je

- archiefbronnen kritisch beoordelen.
- bruikbare informatie uit bronnen halen.
- verbanden leggen tussen verschillende soorten bronnen en wat die zeggen over mensen.
- bij een plek in Leiden vertellen wat deze met slavernij te maken heeft.

Voorkennis:

De leerlingen weten

- dat mensen uit de Republiek betrokken waren bij de driehoekshandel en wat deze inhield.
  - wat de activiteiten van de WIC waren en wat een plantage is.
  - dat in 1863 de slavernij in Suriname is afgeschaft.
-

SLAVERNIJ EN LEIDEN

MENSEN EN PLEKKEN

ERFGOED LEIDEN EN OMSTREKEN

Introductie

In deze les doe je onderzoek naar sporen van slavernij in Leiden en omgeving. Hiervoor kun je bronnen gebruiken uit de archieven. Dit zijn primaire bronnen. Dat betekent dat ze uit de tijd zelf zijn. Als je extra informatie gebruikt, bijvoorbeeld uit een boek of van wikipedia, zijn dat secundaire bronnen: ze zijn gemaakt op basis van de primaire.

Wat heeft het Leiden van nu nog te maken met slavernij? Veel van de gebouwen die de binnenstad zo aantrekkelijk maken voor toeristen hebben iets met slavernij te maken. Maar hoe? In deze les gaan jullie een informatietekst schrijven bij een plek in de stad of de omgeving.

Werk in groepjes van 3 a 4.

Je hebt een mapje met verschillende archiefstukken die te maken hebben met mensen en plekken.

Ze zijn allemaal uit de tijd van de slavernij.

Woorden doen ertoe!

In oude archiefstukken komen woorden voor, die wij nu niet meer gebruiken, zoals 'slaaf' en 'n*'. Wij gaan die woorden niet verwijderen uit oude documenten (of transcripties- enkel bij het 'n-woord' hebben we gekozen om n* te schrijven). Maar zelf gebruiken we ze niet meer. Dat doen we omdat ze racistisch en beledigend zijn. In plaats daarvan gebruiken we 'tot slaaf gemaakte' voor iemand die door een ander als eigendom werd gezien en 'zwart' of 'mens van kleur' voor iemand die een donkere/ niet-witte huidskleur heeft. Dat laatste gebruiken we ook enkel als het voor het verhaal relevant is.

Wees je ook bewust van je eigen taalgebruik als je deze opdrachten maakt.

De documenten

In het mapje zitten documenten over

- a (ex-) tot slaaf gemaakte mensen
- b Plantages in Suriname of Berbice (Guyana)
- c Mensen die (aandelen in) plantages hadden en plekken in Leiden en de regio.

Er kan een overlap zijn.

Over wie is er meer informatie te vinden, denken jullie? De tot slaaf gemaakte of de plantage-eigenaar? Waarom zal dat zo zijn?

OPDRACHT: BEANTWOORD DE VOLGENDE VRAGEN AAN DE HAND VAN DE DOCUMENTEN

De (ex-) tot slaafgemaakte

1. Namen
  - a. Hoe heet/heten hij/zij?
  - b. Wie heeft hun die naam gegeven?
  - c. Wat voor conclusies kun je daaruit trekken?
2. De inhoud
  - a. Waarover gaat het document?
  - b. Officieel bestond er op het grondgebied van de Republiek geen slavernij. Ook konden christen geen christen tot slaaf maken. Toch was er tot 1776 veel onduidelijkheid over 'onvrijen'. Wat denk je over de vrije of onvrije status van deze persoon?
3. Wat valt je verder op?

De plantages

De tot slaaf gemaakten zijn in verband te brengen met plantages.

1. Naam
  - a. Hoe heet/ heten de plantage(s)?
  - b. Zoek ze op een plattegrond. Gebruik bijvoorbeeld [deze](#) voor Suriname of [deze](#) voor Berbice.
Langs welke rivier liggen ze?
  - c. Waarom liggen alle plantages aan rivieren?
  - d. Wat voor plantages waren het? Koffie/suiker of iets anders?

Eventueel kun je ook meer informatie vinden op <https://surinameplantages.com>

2. Wat valt je verder op?

De plantage-eigenaar(s) en hun band met Leiden

De eigenaars van plantages waren soms mensen die er nog nooit waren geweest.

1. De eigenaars
  - a. Hoe heten deze mensen?
  - b. Wat vertellen de bronnen verder?
2. Plaatsen
  - a. Waar woonden ze in Nederland?
  - b. Wat zegt dat over hun rijkdom/status?
3. Wat valt je verder op?

Conclusie

Met alles wat je nu hebt uitgezocht kun je een verhaal schrijven bij een plek in Leiden of omgeving.

Wat vind jij belangrijke informatie? Schrijf een goed lopend verhaal bij de plek.

Ca. 300 woorden.